

MOGELIJKHEID TOT EXPLORATIE BIEDEN

Om een vlotte identiteitsontwikkeling door te maken, moeten adolescenten de ruimte krijgen om te exploreren. Ze hebben nood aan een moratorium. Dat wil zeggen dat ze de tijd en ruimte krijgen om te experimenteren met activiteiten en rollen waartoe ze zich aangetrokken voelen. Op school en in de klas kan gezocht worden naar manieren om de exploratie van leerlingen te stimuleren, bijvoorbeeld door gebruik te maken van veel verschillende en actieve werkvormen in de klas, door vak-, klas- en jaaroverschrijdende keuzeactiviteiten aan te bieden, verkenmomenten en leerlingenparticipatie in te bouwen ... Daarnaast dient de exploratie ook begrensd te worden om zo een veilig kader te creëren waarbinnen de leerlingen kunnen exploreren. (M. De Groof)

DOEL

- stilstaan bij de identiteitsontwikkeling van leerlingen, hoe dit zich uit via explorerend gedrag.
- Stilstaan bij je eigen idee over 'pubers', de aanpak ervan, de link met identiteitsontwikkeling.
- Stilstaan bij hoe je hier als leerkracht en/of als school mee omgaat. Wordt pubergedrag als lastig of storend ervaren? Eventueel komen tot bijstellen van de manier waarop je begrenst of tot ideeën en concrete acties om exploratie te stimuleren.

TOOL 1: Leerlingen exploreren zelf

Uit de interviews afgenomen bij leerlingen uit de 1ste graad secundair onderwijs in het kader van het Procrustesonderzoek, geven zij aan vooral te exploreren op onderstaande vlakken:

- Experimenteren met uiterlijk

- Experimenteren met relaties (vriendschappen, romantische relaties)
- Verschillende soorten activiteiten uitproberen
- Experimenteren met alcohol en drugs
- Nadenken over zichzelf
- Met anderen praten over zichzelf
- Informatie opzoeken

REFLECTIE

Herken ik dit explorerend gedrag bij mijn leerlingen?

- Geef een situatie uit je eigen praktijk weer
- Welke betekenis geef je aan deze gedragingen (per concreet geval?)
Hoe reageer je erop? Waarom reageer je zo? (kan zijn: ik heb het er moeilijk mee of net ik vind het zo zielig of...)
- Welke van deze gedragingen stimuleer je? Hoe?
- Begrens je exploratie bij leerlingen? Is die begrenzing elke keer nodig/aangewezen?
- Hoe begrenst je hen? Hoe begrenst het schoolreglement hen? Hoe gaan we hiermee om indien grenzen worden overschreden?

TOOL 2: Begrenzing

Nodig: schets begrenzing (zie bijlage achteraan dit document)

Op school wordt er een geheel van regels gehanteerd. Deze regels zijn impliciet of expliciet vermeld, in een schoolreglement, klasafspraken of binnen de bredere maatschappij.

Leerlingen horen zich aan deze regels te houden. Leraren en andere actoren binnen de school bewaken de grenzen.

Fase 1: Werkvragen bij de rudimentaire schets

- Geef een concreet voorbeeld uit jouw praktijk bij elk onderdeel. Ga daarbij ook op zoek naar overlapping (vb.: niet roken ook expliciet vermeld in de schoolregels), verstrenging of versoepeling (vb. in sommige scholen toch plek om te roken voor leerlingen)
- Verwoord het waarom van de regels die je net als voorbeeld gegeven hebt. Waarom is het belangrijk dat de leerlingen zich aan (deze) regels houden?
- Vind jij alle regels waaraan leerlingen zich moeten houden zinvol? Neen? Noem er eens een die je minder zinvol vindt? Waarom denk je er zo over?

- Bekijk een aantal verschillende manieren waarop je met zo'n grenzen kan omgaan als leraar. Bespreek deze manieren samen: wat zijn de voordelen hiervan? Wat zijn de nadelen? Zijn deze voor- en nadelen dezelfde voor leraar en leerling?
- Duid op het blanco blad aan hoe jij tegenover deze grenzen staat en hoe jij je opstelt t.o.v. de leerlingen in dit verband.
OPMERKING: Vermijd de valkuil van je ideaalbeeld: noteer echt hoe jij je gedraagt en wat je vindt. Noteer niet wat je als ideaal onderschrijft, maar niet toe komt. Bespreek daarna wel je ideale opstelling, wanneer en waarom je daar niet toe komt.

Fase 2: Reflectie

- Bekijk je eigen opstelling tegenover de begrenzing van leerlingen eens vanuit het belang van exploratie voor de identiteitsontwikkeling van jongeren.
- Wat stel je vast?
- Rijzen er vanuit het belang van exploratie kritische bedenkingen bij de grenzen die in de school gehanteerd worden? En bij je eigen opstelling? Wat is er nodig om meer tegemoet te komen aan de ruimte voor exploratie?

TOOL 3: Moratorium

Werkvragen:

- Stimuleer ik in mijn lessen/omgang met leerlingen exploratie? Creëer ik bewust een moratorium? Hoe? (bv. Veel verschillende en actieve werkvormen in de klas, in welke mate zie ik de leerling als actieve participant ipv als passieve ontvanger? In welke mate hebben de leerlingen ruimte voor eigen inbreng, kunnen ze keuzes maken,...)
- Welke concrete les/lessenreeks/activiteit/houding kan ik behouden en door kleine aanpassingen toch meer geschikt maken voor exploratie door leerlingen? Hoe? (Werk dit concreet uit)
- Stimuleren wij op school expliciet en in de omgang met leerlingen exploratie? Creëren wij bewust een moratorium? Hoe? (bv. Gevarieerd middagaanbod, leerlingenparticipatie, verkenmomenten, openklasmomenten vb in kader van studiekeuze, vak/klas/jaaroverschrijdende keuzeactiviteiten, ...)
- Welke activiteiten op school zouden we kunnen behouden mits een aanpassing in organisatie/aanpak, zodat we tegelijkertijd meer mogelijkheid tot exploratie bieden aan lln?

TOOL 4: Exploratie van de Leerkracht

In welke mate heb je als leraar ruimte om te exploreren? Is er ruimte voor eigen inbreng? In welke mate voel je je als leraar verbonden met de visie van de school?

- Ken je de visie van de school?
- Bij welke elementen heb je een goed gevoel, waar kan je je mee identificeren?
- Bij welke elementen heb je een negatief gevoel, waar heb je het moeilijk mee?
- Is er ruimte om dit te bespreken?

In welke mate is de ruimte die de leraren krijgen een afspiegeling van de ruimte die leraren zelf bieden aan hun leerlingen?

Geheel van “grenzen”

Een deel expliciet aangegeven door de school (vb. verplichte turnkledij)

Een deel impliciet aangegeven door de school (vb. rechtstaan voor de directeur)

Een deel expliciet aangegeven in de samenleving (vb. niet roken in schoolgebouw)

Een deel impliciet aangegeven in de samenleving (vb. beleefdheid)

Leraar 1: Voor mij zijn de grenzen geen absolute grenzen: alles is rekbaar en ik houd rekening met de omstandigheden waarin de leerling verkeert. Natuurlijk moet je op tijd zijn, maar als je 's ochtends broers en zussen moet klaarkrijgen en je kleine zusje naar de kleuterschool moet brengen, dan is het begrijpelijk dat het soms niet lukt. Dan doe ik er niet moeilijk over, dan vraag ik hoe het gegaan is en ik toon me blij dat die leerling er toch nog is.

Leraar 2: Voor mij zijn de grenzen niet zo heel vast. Ik ben er niet zo veel mee bezig en reageer zoals het me uitkomt.

Leraar 3: Ik vind het belangrijk dat de leerlingen zich aan alle regels houden en ik wens er niet over te discussiëren. Eigenlijk ben ik nog strenger dan de regels die vastliggen, ik heb een eigen, grens. De regels zijn een minimum, het mag toch wel wat meer zijn?

Leraar 4: De grenzen liggen voor mij echt vast. Daarom bouw ik een buffer in: op een bepaald moment, als ik vermoed dat de leerling tegen de grenzen zal aanlopen, begin ik te waarschuwen.

Leraar 5: De grenzen voor de leerlingen zijn voor mij geen breekpunt. Soms laat ik de leerlingen over de grenzen gaan en spreek ik er met hen over. Ik wil wel eens zien waar hún grens ligt. Ik heb echter wel zelf een absolute grens: een aantal zaken kunnen ècht niet! Soms valt mijn grens samen met de grenzen van de school, soms niet.